

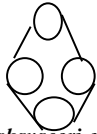

**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: KEI NAI VAVAKOSO LOTU E SO...**

Maji 17, 2019: Sa tiko kei keda na Kalou: Imanueli-Gauna ni vakasamataki ni noda ca kei na lolo: Lede II [Lent II]: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou ni noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegucegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka. Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO

1. Ena macawa oqo Siga ni Turaga 17 Maji, 2019 eda na goleva kina na:

A. Ai Vakamacala me baleta nai Vakatekivu: E 66 [39 VTM, 27 VTV] nai vola enai Vola Tabu [se kenai vakadewa Vinaka ‘Holy Book’ baleta na vosa ‘Bible’ e lako mai na vosa vakaLatini ka vakasucuma na vosa ‘biblia, na vale ni vola [library] e bini kina na veimataqali vola. Sa vaka koya nai Vola Tabu e e duidui na veimataqali vola era cokoti vata kina me vaka nai tukutuku ni veigauna, na serekali, na cioloji, sere, na same, kei na so tale. 2. Nai VTM [vakaIperiu na ‘Tanakh’] e tekivu enai ‘Vakatekivu’; enai VT vakaIperiu e tekivu enai yatuvosa ‘Enai vakatekivu...’ [bereshith] ka vakadewataki ena vosa vaKirisiki me “Genesis” [tekivu, se vurevure se yavu] ka ganita vinaka. [sa toso tikoga na vakadidike ni matai ni vosa oqo ni VT se cava sara mada nai balebale ni ‘vakatekivu’]. Ena noda vakasama me vaka na noda wilika na i VT, sa ganita ga na yacana vakaViti ‘Ai Vakatekivu.’ Sa macala ni volai kina nai tekivu kei lomalagi kei vuravura [heaven and earth] ka laki cava ena Malakai. [Eso tale nai vola e vakatokai me ‘Deuterocanonicals/Apocrypha era vakayagataka e so na matalotu ka ra i vola vinaka meda wilika]. Ni tomani nai VTM enai Vola Tabu Vou [27 nai vola] sa laki tini enai Vakatakila nai otioti ni gauna kei na gauna tarava ni oti na vuravura. 3. Nai VT nai tukutuku ni veigauna [geo-

political history] ka volai mai ena RAI VA KALOU ka duidui mai na kena eda wilika ena veigauna sa oti me yacova ogo, sa volai ena RAI VAKATAMATA. 4. E rua na vakasama bibi enai VT: dua: Na veika ca ka kune ena lutu ni tamata ka vakavuna na leqa ni vuravura; rua: na vo ni VT sa vaqara na sala me vakalesui tale na vuravura enai naki ni Kalou taumada ‘ni sa vinaka sara.’ Baleta ni tekivu e Nai Vakatekivu, me baleta na Vinaka kei na Ca, sa vakaibalebale kina na vo ni VT, ko ya na vaqarai ni sala me vakalesui kina na vuravura sa mai curuma na ca me lesu tale vua na Kalou, ka vakayacora kina na Kalou na nona cakacaka ni veivakabulai. Na vo ni VT sa yavu mai nai Vakatekivu, nai talanoa kei Atama, Noa, Eparaama, Jekope [qai kilai e muri me Isireli] sa yavutaki kina e vuqa na cakacaka ni veivakabulai ni Kalou vei ira na parofita kei na dauvolavola enai VTV. 5. Nai Vakatekivu, na ‘genesis’ na yavu, nai tekivu, nai vurevure; sa tekivu ena lomalagi kei vuravura [heaven], na lomalagi, na matanisiga, vula, kalolako kei na vuravura ogo [earth], na wai, wasawasa, e bula kina na kau, manumanu yavai va, se qasi e na qele, manumanu vuka, ika kei na tamata. Tekivu ni tikovata se veiyacovi na tagane kei na yalewa [sex], vakawati, bula vakavuvale, bula ni tamata me vakaitikotiko, vakamatanitutaki, nai tovo [culture:arts and science], valavalaca, mate, laba, nai valu, matai ni vakacaboi soro manumanu se tamata...nai tukutuku kei vuravura [earth]. 6. Wase 1-11 nai kau [prologue] ni VT taucoko. 7. Sa taroga e vica na taro bibi: E vu vakacava na vuravura? A cava eda tiko kina e ke? Eda lako tiko ki vei? A cava na vuna eda mate kina? Sa vuqa na taro eda vakataroga na tamata ka vakayagataki kina na vuku [philosophy and science], ia era sa sega ni sauma taucoko na vakatataro, ia na Kalou ga sa sauma taucoko na vakatataro [ulutaga vinaka ni veitalanoa]. 8. Sa talei nida raica na Kalou: Tiko voleka, vakila, loloma [personal]; kaukauwa, qaqqa [powerful]; sega ni buli [not created]; Dauveibuli [creator/creative]; Vakaivakarau [orderly]; Duabau ga [singular]; Lewe tolu vaKalou [plural]; Vinaka [good]; Bula [living] Dauveitaratara [Communicator]; Vakataki keda [like us]; sega ni vakataki keda [unlike us]; tu vakataki Koya [Independent]. 9. Tamata: buli me ucuya na Kalou, me lewa na vuravura; lutu kai valavalaca; veiwekani kei na veika buli; veiwekani kei na Kalou; veiwekani vakaikeda; na yalewa : buli mai na tagane; buli ga me yalewa; buli tarava na tagane; buli me baleta na tagane [made for man]. E levu tale na vakasama bibi, sa yaga mo qai vaqara? 10. O cei e vola nai vola? E tukuni ga ni ko Mosese, dua vei ira nai vola e lima [Penteteuch ...pente-

5, teuch –lawa], ia e dredre me vola ko Mosesese na buli kei vuravura ni se bera ni sucu sa rawa ga meda kaya ni tekivu me vola na Lako Yani kei nai vola tarava. Sa macala ni tu e so nai tukutuku makawa se talanoa ni kawa [oral traditions] ka soqona vata e so na kena dau ni volavola ena gauna ko ya me volai kina nai Vakatekivu. Nai vurevure [sources] era vakayacana na Dau ni VT era vakayagataka ko ira era soqona vata ka vola nai vola...sa dua na ulutaga me vakadikevi ka veitalanoataki. Era nanuma e so ni vaka ga nai Vakatakila, sa solia na Kalou na vakasama me volai kina nai vola vakabibi na Vakatekivu 1-2, ni kaya nai matai ni yatuvosa, “E nai vakatekivu sa bulia na lomalagi kei na vuravura na KALOU...sa kenai balebale ga ni vu na ka kece mai vua na Kalou ka sega ni ka eda kaya tiko na tamata ni dua na kacabote levu [bigbang] ka ra cakacaka ga vakataki ira me buli rawa kina na lomalagi kei vuravura. Ke dua na kacabote levu, na taro: E lako mai vei na veicagi me vakavuna na kacabote levu ko ya? Sa rairai dua ga na kedrai tekitekivu [First Cause], ko ya na Kalou! Na vakadidike ena gauna oqo sa tu talega na kenai vakamacala; sa dei tu ga nai VT ka volai mai na RaiVakalou ka vakabibitaki kina na Vakabauta, ka duidui mai na kena e volai ena Rai vakatamata ka vua ni vakadidike...sa ulutaga vinaka me veitalanoataki.

I. Vakatekivu 15: 1-12, 17-18 [wilika kece 1-18]: A. Sa vakabulai Loti ko Eparama [sa bera ni veisau me *Eparaama, wase 17*], sa vakalougatataki mai vei Melikiseteki na bête levu, na tui Salemi [tui ni sautu]; mo raica vinaka na bête oqo, se Lako mai vei? se O cei ko koya? Raica ga na Vakatekivu 14. [Na kenai vakadewa ni oqo ga na Luve ni Kalou...Jisu! na kenai vakamacala kei na kenai vakadewa sa kilai raraba.] B. A cava na vuna me rere kina ko Eparama? Sa rerevaki ira beka na tui sa vakacudrui ira, ia sa vakayaloqaqataki koya na Kalou: 1. Sa kaya na Kalou, ‘...koi au na nomui sasabai’ [1]; 2. Sa yalataka na Kalou na ‘...kemui sau ena levu sara’ [2]. Sa nona na vakalougatataki mai vua na Kalou ka yalataki vua ni na tubu me levu nona kawa me vaka na levu ni kalolako e lomalagi. Sa yalataka vua na Kalou ni na yaco me vakaluveni ka ciqoma ko Eparama nai solisoli ena nona vakacaboi soro. C. Sa vakadeitaka na nona “vakabauti Jiova ko koya, a sa wilika vua ko koya me nonai valavala dodonu” [6]. Oqo e dua na vakasama bibi ka sai takele ni lakolako ni vakabauta ka tara kece nai VTM kei nai VTV. D. Na raivotu nei Eparama sa raica na veika ena qai yaco:1. Na nodra kau vakabobula ki Ijipita na Isireli ka

tiko mai kea ena 400 na yabaki mai muri; 2. Era na lesu tale, ia era totogitaki ena vuku ni nodra talaidredre. 3. Era na lesu tale ena vutuniyau. 4. Ni sa bogi na vanua sa lako mai na yameyame ni buka vaKalou ka kania kece na ka ni vakacaboi soro ka vakadeitaki vei Eparama ni sa soli me taukena na vanua ko Kenani.

B: Ai Vakamacala ni Same: *Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula; ena nodra bula vakavuvale kei na lotu mera dau lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqoni vata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuinui, ena nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou ni lomani ira ka dauvukei ira talega. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega meda raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata, meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! II. Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuiki [Penteteuch-pente-5, teuch- vakaro se lawa]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veikulutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same oqo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavou tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na Yacana Tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani tu sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakarua [Deuteronomy –deut -2, nomy-lawa] sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacaucautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same oqo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame oqo. 6. Mai na Same i Tevita enai matai ni wasewase 1- 41 sa no kina na vakasama ni Vakatekivu: na buli ni vuravura, na tamata, na lutu ni tamata mai na liga ni Kalou ka yaco mei vakavalaca kei na veivakabulai ni Kalou. Na Same oqo sa baleta na vei vakalougatataki ni tamata, nona lutu ka sa totogitaki me vuli kina kei na veivakabulai ni Kalou.*

B. Same 27: I. Sa vakarautaka na Kalou na nona veivuke ena gauna oqo kei nai nuinui mai muri. Ni tilomi Tevita na rere, ni sa butobuto ka veilecayaki na bula me vakadeitaka ga na vakabauta, ka ni ko koya na Kalou “ *A noqu rarama ka noqui vakabula ko Jiova, o cei meu rerevaka?*” II. “*Meu tiko ga ena vale nei Jiova ena veisiga*” sa vakaraitaka na nona gagadre na Daunisame ko Tevita ke tiko vata ga kei na Kalou. Dina ga ni se bera ni tara na vale ni soro, ia sa rauti koya mada ga na vale vakacevaceva kei na Kato ni Veiyalayalati sa

vakaraitaka na nona tiko na Kalou. Sa uasivi sara koi keda ena gauna oqo baleta nida vakabauta ni sa tiko kei keda na Kalou ko Imanueli, ka rawa meda qaravi koya ga ena noda dui loqi. Sa sega ni vakalailaitaka koya na noda curuma na vale ni Kalou me soKalou. III. Sa gadreva tikoga ko Tevita me vaqara na Kalou oqo me vakila ena veisiga, *“A matamuni Jiova, kau na vakasaqara...”*[8] *baleta ni dau masuti koya, ‘Ni rogoci au Jiova niu sa masu yani vei kemuni...’*[7]. Ni tu taudua me vaka na luve ni yali vakayago se vakayalo, ka galili na bula, sa vakasalataki me nuidei ni *“keveti au cake ko Jiova ka vakavulici au ena nona sala...tuberi au ena sala dodonu...”* IV. Sa kila vinaka ko Tevita na vinaka ni *“waraki Jiova”* ko koya a lumuti ni sa qai yabaki 16 ga ka qai yaco me tui ni sa yabaki 30. Sa vakacemuri koya ko Saula...e muri sa vakacemuri koya ko Apisalome, ia sa waraki Jiova ga ka qai nona ga na veivakalougatataki ni Kalou. V. *Na Same oqo sa rawa meda okata me Same ni vakacaucautaka ka vakavinavinakataka na Kalou sa Dauveitaqomaki ka rogoci koya ena veigauna ca kei na gauna ni tu vinaka. Sai vakavuvuli vinaka vei keda meda kua ni vakariri, ni yaco na gauna dredre ni bula, meda waraki Jiova...sa nona na lewa [God is in control].*

C. Filipai 3:17-4:1: *Na koro ko Filipai e vakatokayaca vei Filipe na Tui Masitonia, na luvana rogo ko Alikisada na Qaqa [Alexander the Great]. E koro toka donu ka sala ni veivoli ka semati rau ko Esia kei Urope. Ena gauna oqo e rogo ka dokai ka bulia ko Roma me dua ga na koro vakaRoma kai sotasota ni tamata. Eda kila ena Cakacaka 16 ni oqo nai matai ni koro e Urope e kaulotu kina ko Paula ni tukuni vua ena raivotu me sa biuti Esia, me gole vaka ki Urope . Mai na vale ni veivesu mai Roma sa vola kina ko Paula na nona vakavinavinaka vei ira na kai Filipai enai vuku ni nodra loloma [gifts]. Sa macala ni vola ko Paula me vaka na kenai vakarau sa dau tekivu ena ‘Koi au ko Paula...’ rairai a volai rauta na 61 AD/ ACE. Sa vakabibitaka ko Paula ni bula vaKarisito era na sotava talega na vakararawataki, sa sotava tiko ko koya, ka lakova oti talega ko Jisu Karisito. Ia mera qarauni ira mai vei ira na ‘koli’ [3:2-11] ko ira na vakabauta era gadreva mera vakabibitaka na Lawa me kuri kina na vakabauti Jisu. Sa vakadeitaka ko Paula ni ko Jisu Karisito ga na Turaga kai Vakabula me ra vakabauta. Sa bibi mera bula vakaveilomani, ena sala ga sa dusia ko Jisu [2:2;4:2,3] ko koya ka tiko veilomani sara kei Tamana [2:6-7]. Sa dusi Jisu ga ko koya ni sa vakamalumalumutaki koya me rawa ni veiqaravi kina ka vakabulai keda na tamata [wilika 2:1-11]. Sa bibi kina veikeda sa lotu me tu veikeda na ‘yalo’ sa tiko vei Karisito me sai vakarau ni noda bula.*

I. Na 3:17-4:1, sa vakaraitaka ko Paula na kena bibi mera vakadeitaka na nodra vakabauti Jisu Karisito. Sa raica ko Paula ni sala duadua ga mera muria na tamata era sa vakabauti Jisu ko ya mera muri koya ka tovolea merai valavala vakataki koya. Dina ga ni sega ni vinaka vakaniu [vinaka taucoko] ko Paula [raica na tikina 12] ia sa vakaraitaka ga ni vinaka merai valavala vakataki koya. II. *Sa sega ni tu vata ena gauna koya nai VTV mera wilika ka rai kina, ia sa bibi ga mera raica se ilova na nodra bula kei nai*

*valavala ko ira sa vakabauta enai vakarau ni bula nei Paula. III. Na tudei vei Karisito sai koya ga na veika sa vakabibitaka ko Paula ena tikina 20-21 ko ya, ni sa tu vata kei Karisito e dua ena kune tikoga na vuana me vakavoui, vakamataliataki ka vakaiukukukutaki me vakataki Jisu. Meda vakadeitaka nida sa lewe ni koro mai lomalagi [citizens of Heaven], sa vakaisalataki enai sala ni bula koi keda sa vakabauta kai valavala vaKalou. Sa vakadeitaka talega ko Paula nida sa lewe ni koro mai lomalagi, sa kune talega ena veika sa vakayacora na Kalou ena yagoda vakayago, sa veisautaka me yago vakayalo [21]. *Oqo edua dina nai dusidusi cecere vei keda na tamata vakabauta, na veivakalougataki ni da ‘tuvata kei Karisito’ sa yaco na veivakavoui ni bula ka me laurai ko Jisu ena nodai valavala kei na bula taucoko.* IV. Na 4:1 sa vakadeitaka ko Paula na nona lomani ira nai vavakoso vakabauta, ka namaka tu mera sota ena dua tale na gauna; ia mera kila ni ra sa solia vei Paula na reki vakayalo ni raica nodra vakabauta.*

D. Ai vakamacala me baleti Luke: *E vica na tikina bibi meda kila taumada: 1. Na veivakabulai sa mai vakayacora na Kalou ena bula nei Jisu sa baleti yuravura taucoko, [inclusive]: a. Ko Luke ea sega ni vakacuruma nai tukutuku me kua ni vunautaki nai Tukutuku Vinaka vei ira na kai Matanitu tani me vaka e kune ena Maciu 10:5-6 [cf Marika 6:7-13; Luke 9:1-6]; b. E sega talega ni vakacuruma na veitalanoa ni marama ni Kenani kei Jisu ena Maciu 15:21-28 [cf Marika 7:24-30]; c. Ko Luke e sega so ni vakabibitaka na kena vakayacori na parofisai mai nai VTM me vakataki Maciu. Ia me vakataki Maciu e rau tukuna na kawa i Jisu: ko Maciu e tekivu mai vei Eparaama; sa talei nida wilika ni ko Maciu e vakacurumi rau na yalewa ko Reapi, na yalewa dautagane me kawa mai kina ko Jisu kei Ruci na yalewa ni Moapi. Dina ga ni sega ni tukuni rau na yalewa e rua ko Luke, ia sa tekivu mai vei Atama ki Vua na Kalou [Luke 3:38]. Koi rau na dauvolavola erau sa dusia ga na Nona veidigitaki na Kalou ka sega ni dodonu me beci koya kina e dua na tamata, tagane se yalewa. 2. Sega ni vakataki Maciu kei Marika, ko Luke sa qarauna me tekivutaka na nonai tukutuku me salavata kei nai tukutuku ni gauna ko ya [raica e cake “an orderly narrative/account”--- “mai nai vakatekivu, me’u veidutaitaka nai vola vei kemuni,” Luke 1:3]: na bula vakapolitiki, vakailavo, bula veimaliwai kei na bula vakavanua [historical/geopolitical]. Na nona Kosipeli sa vakarautaki me baleti vuravura raraba; sa vakarau tu na vanua, ko ya sa koto donu na veiliutaki ni vanua me ciqoma na Nona lako mai ko Jisu. 3. E levu cake na nona tukuna vakamatailalai na bula, mate kei na tucake tale ni Turaga ko Jisu. E levu cake nai talanoa me vakadinadinataka na tucake tale ena Nona vakaraitaki Koya ko Jisu vei iratou na tisaipeli. 4. E vakavolekati keda sara enai talanoa totoka ni yuvale [pen-portraits], me vakataki: Elisapeci kei Sakaraia [1:5-25,57-80], Meri kei Josefa [1:26-56;2:1-26, 41-52]; Simione kei Ana [2:25-38] kei Joni na Dauveipapitaisotaki [3:1-20]. Oqo ko ira na turaga kei na marama ea sotava ko Jisu ena Nona bula. 5. Nai talanoa*

e rawa nida vakasamataka, se meda veitalanoa kina ka raica na kena yaga ena noda bula, me vaka oqo: Na nodra vakadinadina ko ira sa rawai ena bula mai Vua na Dauveiqaravi Levu, ka sa yaco me nodrai Vakabula na Turaga ko Jisu [1:1-2], me vakataki ira oqo: na marama ka lumuta na yavai Jisu ena waiwai [7:36-50]; ko Sakeusa ena nona a vakabulai koya ko Jisu, ena nona lakovata kei koya ki nona vale [19:1-10]; na Nona sota kei ira eso tale na Nona tisaipeli, ka sega ni okati kina ko iratou na lewe 12, ko ya ena gaunisala ki Emeo; kei Kaliopasa kei na nonai tokani? Na watina beka? [24:13-15]. 6. Sa tukuna e dua na Jisu dauveikauwaitaki ka dauloloma: na marama ka lumuta na yavana [7:36-50], na marama turuvidrabalavu ka yabaki 12, ena nona a tara na tutu ni sulu i Jisu ena gaunisala; kei Jairo [8:41-42,49-56] me la'ki vakabula na luvena yalewa yabaki 12 [8:43-48]; na vada mai Neini ka vakabulai na luvena tagane [7:11-17]. 7. Na talei kei na titobu ni loloma mai vale [ni Kalou], ena veivosoti kei na Nona bokoca nai valavalaca, me vaka nai talanoa ena Luke 15:1-32: na sipi ka yali, na tiki ni siliva ka yali [ka rawa ni vakadewataki ni vosa vakatautauvata oqo ni 'Kalou,' e vaka na yalewa, se na marama], me vaka: na gone sa yali, na gone cidroi se na loloma mai vale...na loloma ni Kalou sa dei tu ga ka sa sega sara ni veisau. 8. Na nodra kauwaitaki na dravudravua, tamata e biligi tani ka vakalolomataki ka okati kina ko ira na marama. Sa vutuniyau ko Luke enai talanoa e veivakaugeti ka veilauti me yaga ena noda bula ni soKalou, kei na noda vakadinadinataki Jisu kei na noda veiqaravi ena vanua eda bula kina.

I. Eda sa qarava oti nai ka 6 Maji na 'Ash Wednesday': Siga Vukelulu ni Dravusa ka sa tekivu na noda salavata kei Jisu ena gauna ni Lede [Ledi], ko ya nona Rarawa na Turaga. Eda sa goleva oti nai Lede I ena 10 Maji ka ra na veitaravi mai na Lede [Lent 2-5], na macawa oqo nai ka II, Siga ni Turaga 17 me tomani tiko na noda sala vata kei Jisu ena nona gaunisala ki na kauveilatai kei na Macawa Tabu [Epereli 15- (19 na Siga ni Mate-Good Friday) kei na Tucake Tale-Easter Sunday [21].

II. Ena Luke 13:31-35 sa sega ni nodrai naki dina na Farisi mera taqomaki Jisu mai vei Eroti, ia eda sa kila vinaka nira vinakata mera coriti Jisu ena sala e vuqa. Era sega ni vinakata me lako ki Jerusalemi ko Jisu ka na laki vakayacora kina na veika era sega ni vinakata nai liuliu ni lotu me vaka ga na veika era sa vakayacora tiko vei Jisu ena gaunisala ki Jerusalemi. Sa qai rua tu na meca lelevu nei Jisu; na lotu ka matataka ki ira na Farisi, kei na matanitu ka matataka ko Eroti...erau bukiveretaka me kua ni lako ki Jesrsalemi ko Jisu! III. Ko Jisu sa sega ni vinakata me vakatau na nonai lakolako ki Jerusalemi vei Eroti [na fokisi---tamata lawaki ca] se vei ira na Farisi, ko koya sa vakarorogo ga ena lewa kei nai naki ni Kalou ena vukuna [raica lesu tale na Luke 4: 16ff 'sa tu vei au na Yaloi Jiova...' sa vakadeitaka ga ko Jisu nai naki ni nona lako mai, me ia na veivakabulai ka dusi ira na

tamata ki vua na Kalou]. Ni sa vakadeitaka na matana ki Jerusalemi, sa lako ga vei talia na veivakarerei nei Eroti kei na nodrai lawaki na Farisi. Sa sega ni rerevaki Eroti, ia sa tukuna talega na nona na lako ki Jerusalemi “...*au na qai vakaotia ga enai katolu ni siga*”, ko ya na tucake tale mai na mate. IV. A cava na vuna me lako kina ki Jerusalemi ko Jisu? Ko Jerusalemi na koro turaga vei ira na Jiu, ko Saioni na koroi Tevita. Sa bibi ni sa koro liu vakalotu ka tiko kina na Vale ni Soro ni Kalou ka sa ulutaga ni nodra bula vakayalo na Jiu. Eda sa raica oti ena matalia ni yagona na veitalanoa kei Moses kei Ilaijia [*...ka rau vosataka na nona ciba ena vakayacora ko koya mai Jerusalemi-Luke 9:31*]. VI. Sa matata vinaka na veika sa yaco oti e liu, na nodra sega ni ciqomi na parofita [*raica na I Tui 19:10; II T/Veigauna 24:19; Jeremaia 2:30; 26:20-23*]; era na sega ni ciqoma talega na Mesaia. V. Na tikina 34 e dua nai yaloyalo totoka ni nona vinakata na Kalou me maroroi ira na Isireli ka ni sa lomani ira. “*Isa! Jerusalemi, Isa! Jerusalemi,...*” na tagi ni loloma, era sega ni ciqoma na tamata, era qai biliraki ira laivi ka vakamatei ira ko ira era kauta mai nai tukutuku ni veivakabulai ni Kalou. Sa gadreva dina ena nona lomani ira me vakumuni ira vata ka maroroi ira, taqomaki ira, ia era sega ni vinakata... ‘me vaka na nona vakasogoni ira vata na luvena na tina ni toa ena ruku ni tabana, ia o a sega ga ni vinakata!’[34]. Nai yaloyalo ni Kalou eke e vakayagataka na ‘tina ni toa’, sa dusia ga ni rawa meda raica na Kalou se ko Jisu enai vakarau ni loloma, veimaroroi, veitaqomaki, veikauwaitaki, veisusu vakamarama se nai yaloyalo e tukuna ni yalewa se marama na Kalou [Raica talega na Luke 15:8-10]. VI. Nai yaloyalo ni Kalou ni dusia na nona veimaroroi ka veitaqomaki, sa vakayagataka nai yaloyalo ni ‘tabana’ [wings], sa sinai enai VT na ‘taba ni ikeli’, ‘na taba ni Jerupimi’ [qai vakqara enai VT kei ira eso na Same totoka oqo: Same 17: 8; 36:7; 57:1; 61:4; 63:7; 91:4. Sa dusia na veimaroroi, veitaqomaki, loloma, veivakatakatai, ko ya meda maroroi ena taba loloma ni Kalou...sa vakasama cecere ka vinaka meda veitalanoataka.VII. “Ia ko ni a sega ni vinakata”...*sa dua na ka vakaloloma ni da sega ni ciqoma na loloma ni Kalou ka biliga laivi se cata vakadua [vakamatea] na tamatai valavalaca [keda kece]. Na nodai valavala ko ya sa vakavuna talega na noda vakaloloma ka “laladidi” na noda bula. Ia sa lesuvi keda tale mai...eda na raici koya ni sa tucake tale mai na mate ka meda kaya ena vakabauta, “Sa kalougata ko koya sa lako mai ena yaca ni Turaga.” Ni da calata ka biligi ko ya, sa tasogo vakadua kina na sala ki na bula...oi keda ga eda*

sogota se cata ni vakaruru ena taba ni Kalou e na noda bula! Meda masuta na Turaga me kakua sara ni vaka koya noda bula!

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods], na sala ni vakadewataki ni vosa [exegesis]: A. Ni soli mai na leseni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na leseni, tarava nai talanoa ni oti na leseni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31. C. Wilika tale na leseni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu. Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataka ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena leseni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna koya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature]. K. Ia sa dei tu ni oqo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa. L. Sa kena gauna oqo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu, mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M. Na kena i otioi mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa oqo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc. se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N. Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara koya.

VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo